

(https://dversia.net)

БРОЕВЕ (HTTPS://DVERZIA.NET/ALL-ISSUES/) СБОРНИЦИ (HTTPS://DVERZIA.NET/ANTHOLOGIES/)

СТАТИИ (HTTPS://DVERZIA.NET/CATEGORY/ARTICLES/)

ПОСТКОЛОНИАЛИЗЪМ (HTTPS://DVERZIA.NET/CATEGORY/%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%82-%D0%B4%D0%B5-РАСТЕЖ И РАЗРУХА

Какво наследи социалистическата партия от собствената си история и къде стои в момента?

dВЕРСИЯ (https://dversia.net/author/dversia/) / 02/17/2021 (https://dversia.net/date/2021/02/17/) / 0 (https://dversia.net/6413/iskra-baeva-interview/#comments)

Интервю на Константин Мравов с проф. Искра Баева

Константин Мравов: Какви са основните характеристики на двете първоначални течения на създадената през 1891-ва социалдемократическа партия – тесните и широките социалисти у нас?

Искра Баева: Българското социалдемократическо, социалистическо, ако искате, движение се ражда паралелно с други такива движения в Европа. В България обаче това се случва малко по-късно. Основният въпрос, който се задава тогава, е „Време ли е за такова нещо?“. Движението е основано върху марксизма, чийто теоретични предпоставки към онзи момент считат, че зараждането на социалистическите движения предполага едно вече изградено капиталистическо общество, в което да има достатъчно зрели условия, за да се премине на следващото ниво – комунизма. Поради тази причина, основният въпрос в края на 19. век, е този, който Димитър Благоев формулира като книга – „Що е социализъм и има ли той почва у

https://dversia.net/6413/iskra-baeva-interview/

(https://dversia.net/5862/broi_13_rastezh Тринадесети брой на сп. dВЕРСИЯ *Растеж и разруха*. Екологичните борби е свободно за четене, сваляне и разпространени

Прочетете в PDF (https://dversia.net/content/uploads/delightful-downloads/2020/05/dB13-final.pdf) ил Issuu (https://issuu.com/dversiamagazin

ПОДКРЕПЕТЕ НИ В PATREON

Поглепнете dВЕРСИЯ в Patreon

(https://www.patreon.com/dversia)

dВЕРСИЯ в СБОРНИК

нас“. Първата част на въпроса е просветна – трябва да се обясни на българите, по-малко от 20 години след създаването на държавата, що е социализъм. Такава идеология изглежда много далечна за българите, които първа са се изправили пред националния въпрос, взаимоотношенията с княжеската институция, ролята на народа. Благоев внася идеята от Русия, но условията в България не изглеждат подходящи за създаване на марксистко движение. Затова първата му задача е да просвети образованите българи що е то социализъм.

Втората част на въпроса обаче е определящата, защото основните атаки срещу Благоев са, че да се иска такова нещо у нас е неадекватно на условията. Перспективата изглежда толкова далечна, че няма смисъл. Другият съществен въпрос в началото е за организацията. Дали трябва да се изгради партия или съюз, тоест да се следва един по-централизиран или един по-свободен принцип. Затова най-напред се разделят на партисти и съюзисти.

Чак след това се стига до „тесни“ и „широки“. Разликата между тези две течения се крие в отговора на въпроса дали това движение, което се бори за онеправданите и експлоатираните маси, трябва да е „широко“, тоест да се вписва в тогавашните политически реалности, или да е „тясно“ – насочено единствено към освобождението на пролетариата. Тази разлика горе-долу следва разделението „болшевици“ и „меншевици“ в руската социалдемократия, като наименованията идват от едно гласуване, в което по-крайните се оказват мнозинство. Пак обръщам внимание, че българската социалдемократия е обръната повече към Русия, откъдето е дошъл Благоев и откъдето е изгонен след опитите му да основе такова движение там.

И така, въпросът дали тукашното движение трябва да се впише в политическата система на България или да е насочено към революция, разделя първите социалдемократи. Това разделение продължава до установяването на еднопартийното управление на БКП. И двете партии имат както грехове, така и успехи. Широките социалисти обаче често участват в правителства, които провеждат ясна политика. Историческата им сметка е доста спорна. Тесните социалисти остават ясно насочени към революцията и не влизат в споразумения с други партии или властта.

Подобни статии:

КМ: Доколко всяко от теченията успява да реализира социалистически политики и действия? Доколко успяват да се занимаят пряко с овластяване и синдикализиране на работници, женския въпрос, положението на етническите малцинства?

ИБ: Както навсякъде, социалистическото движение в България е интелегентско. То не е възникнало сред работническата класа, но и самите Маркс и Енгелс не са работници. Правилото в историята е, че промяната идва от тези, които не би трябвало да са заинтересовани от нея, но разбират нуждата от нея. И в нашия случай това е интелегентско движение, насочено към освобождяването на работниците. Но през движението изниква въпросът – какво е работник? В България по това време има малко промишлени предприятия. Затова социалдемократите включват селскостопанските работници и малките собственици към „експлоатираните“.

И това е съществено за разделението на „партисти“ и „съюзисти“, като вторите се опитват да привлекат грешните собственици, докато партистите се опитват да действат сред малобройната типична работническа класа. Изграждат групи на различни места в страната, които са главно интелектуални, но действат и сред работниците. Най-голям успех имат работническите организации в сфери, които са свързани с грамотността – печатарни, типографски и други. Има успех и там, където има по-големи работнически маси като в добивната индустрия, например сред миньорите в Перник. В рамките на тези организации се цели просвещение и организация.

<https://dversia.net/6413/iskra-baeva-interview/>

Можете да намерите нашия сборник
ретица книжарници и библиотеки

dVERSIA V сборник
(<https://dversia.net/6361/socialisam-prezarejdane/>)
Повече информация
(<https://dversia.net/anthologies/>)

СЛЕДЕТЕ НИ

(<https://www.facebook.com/dversiamagaz>)

(<https://twitter.com/Diversia6>)

(<https://www.instagram.com/dversiamagaz>)

или ни пишете на
info@dversia.net

(<mailto:info@dversia.net>)

ВРЪЗКИ

СОЛИДАРНА
БЪЛГАРИЯ (<http://solidbul.eu>)

НОВИ ЛЕВИ
ПЕРСПЕКТИВИ (<http://www.novilevi.org>)

ФАБРИКА
АВТОНОМИЯ
(<http://fabrika-avtonomia.org/>)

КЛУБ ЗА ЕКВИВАЛЕН ЧЕЛОВЕЦИЗМ
(<https://www.facebook.com/clubeklektiche>)

СТУДЕНТСКО ОБЩЕСТВО
ЗА РАВЕНСТВО
(<https://www.facebook.com/zaravenstvoS>)

Що се отнася до женския въпрос бих казала, че жените са активни участнички в създаването на социалдемократическото движение, както е и по света. Много гейни са съпругите на първите социалисти. Има много образовани жени и в двете течения. Така че, още от самото начало, жените са причислени към експлоатираните групи, които трябва да бъдат освободени. В социалистическото движение се говори за социално-икономическо освобождаване, не просто феминистко равенство между половете. Според тях, не може да има равенство, ако жените не са освободени в социално-икономически план.

В началото движението не се занимава с етническите малцинства. Тогава основно малцинство са турците, но по-имотните от тях са се изнесли от княжеството след освобождението. Остават най-бедните, които нямат причина да бягат, тъй като не очакват отмяне (бел.рег – от българите) и няма какво да губят. Това са неграмотни хора. През 1944 г. неграмотността при българските турци е 99 процента при жените и почти толкова висока при мъжете. Тези турци в началото са над 10 процента от населението, но са отделени от българското общество. Те влизат в идеята програма на социалистите, но реални действия за тяхното привличане няма. Същото може да се каже и за циганите.

Накратко казано, организирани действия са насочени предимно към работниците, а жените са гейни участници в тези организационни действия.

КМ: Да поставим въпроса така – какво успяват да постигнат социалистите до 1944 г.?

ИБ: Реалните им успехи са свързани със стачките. Широките и тесните социалисти имат достатъчно силни собствени профсъюзни движения. Чрез тях се привличат тези, които са в центъра на внимание на марксизма и социалдемократическото движение – работниците. Развиват се също така просветна и издателска дейности като се организират кръжоци, печатат се списания, вестници и книги. Съвсем основателно първата дейност е просветна, втората е организационна и накрая идва въпросът с финансирането. Движението трудно може да се издържа, защото в началото – по времето на Стамболов – то е забранено. Тогава стигат до идеята освен да влагат свои средства – в това движение влизат много състоятелни хора – да се създадат кооперации. Кооперация „Освобождение“ например подпомага организирането и икономическата дейност на движението. Събират се госта пари. Например, сградата на Львов мост, която по-рано е Партиен дом, а след изземването ѝ става известна като сграда на полицията, е изградена с гаренията и парите на кооперацията.

Има живо и бурно движение. Сега хората са лениви и търсят спонсори, тогава се дават труд и средства, за да бъдем видима част от общото европейско движение.

КМ: В зората на социалистическите движения у нас, те са пряк идеен продукт, макар и с местни особености, на идеите спорове в рамките на интернационалите. Как се свързват партията, а и други леви движения с интернационалните въпроси и теми преди и по време на социализма?

ИБ: В същността на марксизма е интернационализма, антинационалното. Това е виждането и на Благоев, който идва от Русия, но сред българските социалдемократи има и госта хора, завършили на Запад. Те са част от международното движение и участват във всички конгреси и конференции, активно спорят по най-важните стратегически въпроси. Говорим за периода на Втория интернационал. Те са активни участници и в повечето случаи заемат страната на „левите“, включително по въпроси като опасността, която носи войната. България преди Първата световна война води Балканските войни, а социалдемократията е последователно антивоенна и лидерите ѝ плащат за това и лежат в затвора. Георги Димитров е ярък пример в това отношение. Между другото, той е един от социалдемократите, които идват от работническите среди. Влиза в движението като печатарски работник, а на по-късен етап работи сред миньорите. Той е доказателство, че едно движение постепенно от интелектуално става реално. Работата сред хората в един момент води до това, че лидерите започват да идват от низините. Димитров се самообразова, благодарение и на съпругата си, и също се превръща в интелектуалец.

претърпява крах заради войната. През 1912 г. на извънреден конгрес френските и германските социалдемократи декларираха, че никога не може да ги разделят, имат едни интереси и нищо не може да ги накара да воюват помежду си. През август 1914 година обаче и двете местни движения подкрепят правителствата си в обявяването на война. Това е крахът на Втория интернационал – националната идея се оказва по-силна.

След този крах, в неутрална Швейцария и благодарение на Ленин, който обаче не е сам – там има и французи, и германци, разочаровани от провала – се ражда сега охуленият Комунистически или Трети интернационал. Този интернационал бива хулен заради превръщането на империалистическата война в гражданска, т.е. в революция. Според мен, подходът е бил правилен, защото революцията, която си е представял Маркс – въставане на огромната част от експлоатираните пролетарии, подкрепяна от малка част от буржоазията, не се случва никъде, защото обществото е по-сложно. Възможностите за революции се раждат в кризи, които са два вида. Едните са чисто социално-икономически, а другите са предизвикани от външната политика, най-вече под формата на войни. През 1916 г. Ленин пише брошурата „Империализма като висш стадий на капитализма“, в която очертава революционна перспектива по особен начин. Според него, там, където има най-зрели условия за пролетарска революция – Великобритания, Франция, Германия – всъщност няма достатъчно противоречия. Докато в Русия няма социална зрялост, но съществуват различни противоречия, които са се оформили между работниците в големите градове и техните експлоататори, между бившите селяни и властта, а и между националните и етническите групи в рамките на империята. Според Ленин, условията за революция в Русия са най-добри, но не и за изграждането на социализъм, а революцията в Русия ще се разпространи там, където има зрели условия за новия социалистически строй. Русия, с други думи, може да изиграе ролята на подпалка. Затова и сега Ленин е тотално отричан от руските управляващи, защото е представен като антинационалист. И това е точно така, но дали е лошо или хубаво зависи от гледната точка. Така се стига до Руската революция, след която се изгражда Третия интернационал през 1919 година. Той е посрещнат на нож от остатъците от Втория интернационал, тъй като последният се обявява против революцията и счита, че политическата система е еволюирала и може да достигне до овластяване на работниците. С други думи се създава конфликт между революционисти и еволюционисти.

Българската социалдемократия също е изправена пред този проблем. Според условията на Втория конгрес на Коминтерна всяка от партиите трябва да избере течението си. След дълги спорове тесните социалисти избират страната на Третия интернационал и потвърждават революционната си тенденция, докато широките се възприемат като еволюционисти и впоследствие влизат в няколко правителства. Що се отнася до Коминтерна, там генерален секретар, макар и за кратко през 1921-1922 г., е Димитър Благоев. През 1930-те такъв става Георги Димитров. Има много българи в ръководството на Третия интернационал. България е важна част от него и никога страната не е била толкова важна в рамките на значима международна организация.

КМ: Да, но Георги Димитров се възприема като пряко подчинен на Сталин.

ИБ: Така е. Третият интернационал е изграден като световна комунистическа партия. Субординацията от върха на пирамидата надолу е много силна. Изпълнителният комитет на Коминтерна взема решения, които би трябвало да са задължителни за местните секции, каквато е и БКП (т.с.) Тя се прекръщава, но запазва спецификата в скобите – тесни социалисти. Това е така до 1945 година.

Първият пример за пряка намеса на Коминтерна, конкретно в България, е реакцията на Деветоюнския преврат и смъртта на Стамболийски. Комунистите у нас са го приели, тъй като са в конфликт с БЗНС след транспортната стачка от 1919 г., организирана от тях и разтурена от войската на самостоятелното земеделско правителство. Стамболийски като цяло гледа на комунистите като на преки конкуренти. Коминтерна критикува неутралитета на централното ръководство на БКП (т.с.) при преврата. Дават се указания за въстание, което да пробуди революцията.

Местните кадри си дават сметка, че в България не може да има никаква революция. Не само защото все още нямат толкова силно влияние, а и защото деветоюнското правителство бързо установява пълен контрол върху властта. Немалко хора, като Тодор Луканов, се изказват против“ но мнозинството подкрепя заповедта за въстание, защото има и немалко

<https://dversia.net/6413/iskra-baeva-interview/>

„започват „протест“, но впоследствие подкрепят зависимостта за възстание, защото има и немалко хора, които искат с оръжие в ръка да покажат, че движението има значение. Въстанието е организирано с помощта на Коминтерна, емисари са Васил Коларов и Георги Димитров. Скоро след вдигането на въстанието и двамата отиват в Югославия, което показва, че са знаели, че бунтът няма шанс. Въстанието обаче разкрива разделението между властта и част от обществото, а именно, че има части от него, готови да се борят за своето освобождение. Започва период на ясно противопоставяне. У нас комунистите са обвинявани за „студената гражданска война“ в България. Трябва да се каже, че всичко започва с Войнишкото въстание през 1918 г., в което те не играят никаква роля. Земеделците са основната задвижваща сила тогава. Въстанията и потушаванията обаче са ясният сблъсък между консервативната и революционната тенденция в обществото.

Същевременно Септемврийското въстание показва и проблемите в ръководството на Коминтерна. Това все още не е Сталин. Зиновиев и Каменев вземат такива решения. Има желание за износ на революция, следвайки завета на Ленин. Българските комунисти са част от опит за преизвикване на втора революционна вълна. По същото време има бунтове в Краков, вдига се Хамбургско въстание, но тактиката се оказва пагубна.

Българските комунисти са изявена част от Третия интернационал и впоследствие са сред пострадалите, когато Сталин го овладява с тактиките „класа срещу класа“, „само ние сме прави“ и т.н. Така стигаме и до въпроса за зависимостта на Георги Димитров от Сталин. Като част от комунистическото движение той се подчинява на субординацията, но днешната обща представа за него изобщо не е вярна. Димитров вижда проблемите, породени от тактиките на Сталин, особено като емисар на Коминтерна в Германия. Там комунистите и социалдемократите са много силни в началото на 1930-те, тъй като света и Германия са в дълбока криза и това е засилило движенията. На трите вота през 1932 г. в крайна сметка побеждават нацистите, макар да имат по-малко гласове от общия сбор гласове, събран от социалдемократи и комунисти. Благодарение на разделението между тях, националсоциалистите взимат властта. Ако бяха обединени, това не би се случило. Това е изводът на Димитров, който се опитва да защити едно такова обединение. Впоследствие поведението му в Лайпцигския процес го превръща в световна фигура. Разбира се, той става „героят от Лайпциг“, защото не го съди нацистски съд. Оправдава го Имперския съд, повлиян от силния международен натиск. Година по-късно това не би било възможно. Така или иначе, Георги Димитров отива в СССР, става съветски гражданин и попада под пряка зависимост от Сталин. От 1934 до 1935 година той спори внимателно със Сталин, като се опитва да го убеди в смяна на тактиката, опирайки се на различни примери. В крайна сметка успява и на Седмия конгрес, проведен през 1935 г., Димитров чете основния доклад и се сменя тактиката „класа срещу класа“ с тактиката на Народните фронтове – привличаме всички, които са против основния ни противник, а именно националсоциалистите.

Ще направя кратък паралел със сегашните протести (започнали през юни 2020 г. и продължаващи към датата на интервюто, бел.рег.). Наслушах се на много упреци, че аз и други хора присъстваме на тях, в духа на „Ама там има фашисти!“. Да приемем, че има крайни националисти. Моят отговор е да задам въпроса „Каква е целта на протестите?“. Основната цел сега е да се обединим, за да свалим управлението на мафията.

Но да се върнем на Димитров. След като се сменя тактиката, той се противопоставя на Сталин и във връзка с Испанската гражданска война. В нея Съветският съюз не играе добра роля с опита си да се наложи, но Димитров стига до разбирането, че комунистите там не трябва да се борят за пролетарска революция и социализъм, а да потърсят междинна форма на умерена демокрация, умерено разделение, това, което после ще се превърне в народна демокрация. Последното, което ще кажа за него е това, че по време на репресиите срещу комунистическите имигранти в СССР, Димитров прави всичко по силите си да спаси някои хора и да ги извади от списъците; нещо, което не е добре познато и обикновено той е обвиняван, че е бил лидер на Коминтерна по време на репресиите. Историческите данни показват, че той обаче се е опитал да спаси хора.

Стигаме до времето след 9-ти септември и Втората световна война. Тогава се възстановява Социалистическия интернационал, но не и комунистическия. Съществува организацията Коминформбюро (Информационно бюро на комунистическите и работническите партии, бел.рег.), която обаче е само на управляващите комунистически партии. Тя изиграва роля за изгонването на Югославия от блока и впоследствие на практика

престава да съществува.

Източният блок не е международно движение, а международно. Това вече не са политически партии, а държавни апарати.

КМ: До каква степен национализмът играе роля при оформянето на социалистически идеи и политики в България – от началото до наши дни?

ИБ: В началото националният въпрос е възприеман като пречка пред интернационализма. Благоев има изказвания в парламента, които и до ден днешен се размахват като упреци и основания организацията му да се възприема за „прегателска“. През 1917 г. той казва: „Аз съм македонски славянин“. Като се извади от контекста, днес тази реплика събужда чувствителност. А контекстът на тази реч е, че по онова време месните социалисти са последователни противници на войната и Благоев иска да предупреди, че тя ще доведе до нова национална катастрофа, както и става. По онова време месните социалисти смятат, че национализмът е оръжие на буржоазията за разделяне на работниците. Затова и наричат „великобългарски шовинизъм“ участието ни във войните. Последователни са в тази политическа линия. Тук трябва да се каже, че и земеделците са така, не само комунистите.

Отношението остава интернационално и през Втората световна война, и в първия период на режима. Затова и досега остават обвиненията към БКП за „прегателска политика“. Това важи особено за позицията по Македонския въпрос и идеята за Южнославянска федерация. Трябва да се има предвид, че в началото на тези преговори България е със статут на победена държава. Югославия не само е победител, а Тито вече е и станал известен по целия свят. България излиза от Втората световна война в позицията на държава, застрашена от Трета национална катастрофа. До това не се стига благодарение на Парижките мирни договори от 1947 г., когато вече сме съюзник на Съветския съюз. В противен случай, страната щеше да е с различни граници и с наложени много по-големи репарации. Спасяваме се от Трета национална катастрофа, благодарение на СССР. Първоначално сме в неравностойно положение при преговорите за Федерацията, но никога не е имало шанс да станем седма югославска република. Позицията на Георги Димитров е за размяна на територия – получаваме Западните покрайнини, а Пиринският край отива към Македонската народна република. Но това се случва само, ако Федерацията е на принципа 1 към 1. Шестте републики са едната част, а България е втората. Малко сложна форма, която в момента съществува в Босна и Херцеговина. Тито иска принцип „6+1“ и в нито един момент не е могло да се стигне до компромис.

Последователният интернационализъм вече на управляващата БКП продължава до началото на 1960-те години. Тогава постепенно започва да бъде заменен от идеологически национализъм. Причината за това са сътресенията след смъртта на Сталин през 1953 г. Променя се облика на самите партии-държави, в които на власт идват чисто местни дейци. Преди това Сталин не им се е доверявал и е налагал свои хора, емигрирали и издигнали се в СССР. (примери са Димитров, Вълко Червенков и голяма част от хората в правителствата им, бел.ред.). В трите години до 1956 г., и със съгласието на Хрушчов, на власт в социалистическия блок идват т.нар. национални комунисти. Те са се издигнали политически изцяло в своите държави, участвали са в антифашистката съпротива по места. Те постепенно заменят интернационализма със защита на националните интереси. Това, естествено, вече са партии-държави и те трябва да си защитават държавите, но според мен основната причина е, че опората на интернационализма е вече отслабена в самите общества.

Дотогава „легитимността“ на тези партии се дължи в по-голяма степен на Съветския съюз и Сталин, и в много по-малка на същинска легитимност в обществата. В България тя е по-широка, но в Полша или Унгария е много тясна. Затова след като Сталин го няма, те търсят опора в собствените си общества и я намират в това, което винаги работи – национализмът. И това постепенно преминаване към национализъм се вижда и в речите на Тодор Живков, по-ясно в края на 1960-те, когато започва да говори за „конската опашка“, традициите, историческото. За да стигне до апогея – Възродителния процес – пар екселанс националистическа акция с цел единна българска нация, независимо кой от какъв произход е в нея. В българската специфика това ускори краха на самата система.

КМ: По какъв начин този национален комунизъм се прехвърли в Прехода и БСП?

ИБ: БКП приключи своето съществуване с висок градус на национализъм. Що се отнася до Възродителния процес виждаме, че един от първите актове на новото ръководство в края на декември 1989 г., още преди смяната на името, е отказ от Възродителния процес. Това предизвика брожения вътре в самата партия, но ръководството успя да уталожить страстите, включително с помощта на СДС. Това е единственият случай, в който Жельо Желев поздравя ръководството на БСП.

От теоретична гледна точка, БСП се опитваше да избяга от национализма на БКП при превръщането си от партия-гържава в политическа партия. Само че партийната членска маса, особено в смесените региони, беше много категорично против. Във възприетията на тези хора Възродителният процес е от жизнена важност, без да се спирам на причините за това. Въпреки това, последователно, Лилов и до голяма степен Жан Виденов излязоха от този капан, без да загърбят напълно национализма обаче. Българското общество беше прекалено чувствително на тази тема. Няма да забравя митинга на 18 ноември 1989 г., когато Румен Воденичаров (химик, един от основателите на СДС, бел.рег.) изнесе една реч в защита на българските турци и спонтанно хората го освиркаха. Той реагира и каза следното: „Нека всеки, който е готов да защити правата на всички български граждани, включително турци, да вдигне ръка така“ и разпери петте си пръста, което беше символа на турското правозащитно движение. Аз вдигнах ръката си така и някакви младежи ме нападнаха с думи като „Ти българка ли си, ма?“. Тогава това беше общата нагласа на българското общество. Затова и първото правителство на СДС по същество беше избрано с гласовете на ДПС, но нямаше техни представители в кабинета. БСП като цяло се опита да излезе от тази дупка до Георги Първанов, който винаги си е бил националист, макар и прагматичен.

Може да кажем, че в България, в и извън партията, имаше отказ от крайния национализъм под формата на Възродителния процес, но не и от национализма като цяло.

Новото ръководство на Корнелия Нинова, съобразявайки се с нагласите на българското общество и мотивирано от желанието да спечели изборите, отново взе тази карта в ръка по грозен начин. Имаше нечовешка кампания срещу бежанците, включително срещу правото на тези хора да получават каквато и да е помощ от гържавата. Тази карта прогължава да се разиграва с чисто прагматичната цел да се спечелят изборите, но в противоречие със социалистическите традиции.

КМ: Доколко сегашната партия е свързана, формално и идейно, с различните форми на международно социалистическо движение?

ИБ: Когато започна трансформацията си в началото на 1990-те години, БСП беше сама и непризната от никого. Затова усилията на няколко последователни ръководства, като се започне от това на Лилов, mine се през Виденов, Първанов и Станишев, бяха за влизане в Социалистическия интернационал. С тази цел бяха приети много от постановките на интернационала. Той е доста широка организация, състояща се от всякакви партии – от почти комунистически до десни социалдемократи. При нас се прие приспособяване на базата на по-скоро десни социалдемократически виждания.

В един спор с Георги Първанов изказах мнението, че в интернационала се приемат партии не толкова на основата на идейна чистота, колкото силни организации, с влияние в своите гържави. Като страничен пример може да посочим и ГЕРБ, която не я приеха в ЕНП на някаква идейна основа. И ние бяхме приети в Социалистическия интернационал, но това е помощна, координираща организация. Няма ясна идеология, към която да насочи БСП.

Мишо Миков запази линията на сътрудничество, но при Корнелия Нинова ръководството negliжира и загърби своите международни контакти и започна да търси легитимност единствено вътре в България. Това е и отношението ѝ и към ПЕС. Нинова поведе война с тях, което е и лидерска битка, защото Партията на европейските социалисти се ръководи от Сергей Станишев.

Сегашната БСП е изцяло дистанцирана от международните организационни и идейни леви движения.

КМ: Преди да се прехвърлим изцяло в настоящето, какво е реалното идеологическо

наследство на партията-гържавя в сегашната БСП?

ИБ: Наследството е много малко, именно защото идеологията ѝ на управляваща комунистическа партия беше отречена. Идейното наследство на БКП в момента е по-видимо при Бойко Борисов, който заимства много от нейните механизми. За мен, ГЕРБ е възраждане на втория ешелон в БКП отпреди 1989 г. – местните герибей, които действат по същия начин, както тогава са налагали властта си. Не виждам това нещо при БСП и за мен при нея по-големият проблем лежи в отказа ѝ от наследството преди БКП, истинското идейно наследство.

КМ: Какви са определящите сегашни идейни разцепления в БСП?

ИБ: Много са различни. В началото, през 1989-90 г., имаше социалдемократи срещу комунисти. Съществуваха и обединение с Алтернативната социалистическа партия на Николай Василев. Такива формации се застъпваха за процесите на социалдемократизация. 1990-те бяха време на разцвет на всякакви идейни течения. Тогава се роди и марксистката платформа, „Пътят към Европа“ на Андрей Райчев и Петър-Александър Митрев, а също и „Демос“ на Александър Томов. Те изграха роля в идейните дискусии в БСП. В крайна сметка се наложи социалдемократизацията, без обаче да се смени името на партията.

Лилов искаше модерна лява партия, тоест запазване на връзката между традицията и настоящето; запазване на тялото от няколкостотин хиляди комунисти, но постепенното им приспособяване към новия социалистически или социалдемократически курс на ръководството. Луканов искаше изоставяне на комунистите и създаване на нова социалдемократическа партия, която да не бъде голяма като членски състав, но привлекателна за гласоподавателите, електорална партия. Както знаем, победи първата теза и според мен, това беше правилният път, защото в бившите социалистически страни чисто електоралните партии изчезнаха. Някои вече не са и в парламентите, докато БСП все пак присъства.

Това се дължи и на традицията, която на Балканите е съвсем различна. В Централна Европа първите избори бяха спечелени от новите сили, докато в балканските страни бяха спечелени от бившите комунистически партии. Процесите в България, както и Димитър Благоев е казал през 1920-те години, 3/4 зависят от външни развития и само 1/4 от действията на нашите политици. В съвременните условия този процент сякаш нараства в негативна посока и 7/8-ми зависи отвън. Не само защото сме членове на ЕС и НАТО, а защото имаме традиция на сателитно поведение – в кратък период на Германия, после на СССР, сега на САЩ и Брюксел.

КМ: По какъв начин външните влияния се отразяват на сегашната БСП?

ИБ: Въпросът е дали това, което прави Корнелия Нинова е нейн и на нейните съветници проект. Тя влезе в конфликт с ПЕС и изобщо международните леви институции, и така проектът изглежда чисто български. Но истината е, че тя е чисто прагматичен политик. Другото наименование на прагматичния политик е популист. Наблюдавайки Европа и света, тя е разпознала печелившата тенденция, за мое съжаление, не толкова в левицата, а в десните партии. Нейният изказан идеал за политик е Маргарет Тачър. Гледа от Виктор Орбан и братята Качински. Това се оказа печелившата политика и външното влияние присъства, но не директно, а посредством печеливш модел, който тя вижда. За мен тя е ярък популист в левия спектър, който иска на всяка цена да спечели.

КМ: Да кажем, че използва консервативен популизъм, който е ефективен навън, най-малкото за печелене на избори. Ярките антикомунисти Орбан и Качински, веднъж дошли на власт, пряко практикуват популизма и на практика изживяват образа, изграден пред избирателите им, които остават доволни. Какви местни окраски, свързани с традициите и историята на бившата комунистическа партия, би придобил този консервативен популизъм, евентуално идвайки на власт чрез Нинова?

ИБ: Консервативният популизъм няма как да е ляв. „Консервативният социализъм“ на Корнелия Нинова е езиково противоречие. Той може да бъде печеливш на избори и дори в управление, защото ние реално виждаме нещо такова при Бойко Борисов, но е пагубен за лявата идея.

Що се отнася до историческата перспектива, БКП през по-голямата част от своето управление, не беше лява. Там имаше лява идеология, но практически консервативно управление. Това управление беше ефективно, но не и ляво. След 1989-та имаше усилия това да стане отново лява партия и в много случаи това беше успешно, но сега се връщаме към този управленски консерватизъм. Трябва обаче да се има предвид, че в световен план в момента живеем в дълбока консервативна революция. За лявото остават малки пространства и то се маргинализира.

Нинова явно има подкрепата на членската маса в този завои, но в ръководството имаше несъгласие, за да се стигне сега и до изчистването му от нейните противници.

КМ: Имат ли тези противоречия общо с идейното наследство на партията?

ИБ: Доколкото имат, те са свързани с наследството от преди 1944 г., защото в един дълъг период след 1989-та БСП се опитваше първо да се превърне в партия, да се върне в лявото пространство и да очертава параметрите му. Невинаги това беше успешно, може би само при правителството на Жан Виденов. Независимо от катастрофалния му край, при Виденов имаше опит за връщане към лявото.

Сергей Станишев управлява пълен мандат и в името на прагматизма при коалиция с две други партии. Там нямаше ляв ориентир и беше приет плоския данък. Министри на БСП го защитаваха. Румен Овчаров го ден днешен го защитава. Така че за каква лява традиция може да говорим? Има я в документите, в идейните постановки, но в прякото управление я е имало само при Жан.

КМ: Тоест, партията остана лява само на документи?

ИБ: Аз седем години бях редактор на сп. „Ново време“. Опитахме се да формулираме леви цели и идеи в документите и борбата беше много голяма. Но това остават идеи и когато опре до прагматизъм, в случаите на управление, нямаше много леви решения.

КМ: По какъв начин беше ляв Жан Виденов?

ИБ: В управлението му център на внимание беше запазване на предприятията, независимо от задължността им към банките, запазване на работните места. Имаше го обаче и проклятието на левицата, грижата за пенсионерите, но просто са такива условията.

КМ: Този наследен от режима електорат ли пречи на партията да бъде лява?

ИБ: В никакъв случай. Това са тягостни демографски тенденции. Електоратът на СДС също беше възрастен. Това са хората, които си спомнят борбите от миналото и се бяха разделили. БСП, която е консервативна и все още се свързва с предишния период, се позиционира като защитник на това минало. Тези, които познават това минало обаче са вече по-възрастни.

В БСП има много млади хора, когато погледнеш ръководството или националния съвет, но сред електората те са малко. Някои тенденции обаче се променят. Аз помня добре какви студенти сме имали през Прехода в университета. През 1990-те нямаше студенти, които да се идентифицират с лявото и не говоря конкретно за БСП. Всички бяха десни демократи и пазарници. Сега все повече от младите хора, без да са мнозинство, са леви. Не са за БСП, но са леви. Което е надежда за левицата в България. И не е казано, че левицата трябва да е БСП. Не е лошо да се намери нещо ново, но засега е така. За съжаление, в лявото пространство няма нещо друго, което да е жизнено и влиятелно. Има много малки групички, идеи и всичко, но те не са влиятелни в обществото.

Средното поколение по-скоро се ориентира към властта като самоцел, а не към някакви идеи. ГЕРБ са идеен наследник на тържавната партия и са ориентирани към властта. Между младите хора много малко припознават този модел. Имала съм точно един студент, който е открит привърженик на партията. И тези протести показаха същата тенденция. Някак си е срамно да си от ГЕРБ, защото от тях лъха простацина. Един интелигентен млад човек не може да се идентифицира с тях.

В БСП има млади хора като Криси Зарков, който е идеен и идеен е ляв, добре стои и изглежда, но <https://dversia.net/6413/iskra-baeva-interview/>

БСП е една млада хора, както преди Варна, както и днес е тма, дээр стое и джеледа, но това е само брошка върху цялото голямо тяло, което е консервативно, дясно и традиционно. Споменът за 1989-та е за партията държава, а не за лявото.

КМ: Явно няма борба за историческото наследство.

ИБ: Няма. Тя се води в малки групички, да кажем около сп. „Ново време“. Там се пишат такива материали, въпросът е кой ги чете и какъв извод правят. Бях на Бузлуджа преди две години и читателите на „Ново време“, които срещнах, се интересуваха само какво пише вътре за Нинова; дали списанието е „за“ или „против“ нея. Това беше и на последния пагубен конгрес (проведен на 26 септември 2020 г., бел.рег.). Никои не говореше по същество за предложението на Жаблянов за нова програма, което беше публикувано във в-к „Дума“ на предишния ден. На конгреса такова обсъждане нямаше. Това означава, че и апаратът е въввлечен в тази борба и предложенията на хора, идентифицирани като противници на Нинова, няма да се разглеждат.

Последният конгрес беше Конгрес на отмъщението. Аз съм била в ръководството на тази партия дълги години и такова нещо не помня. Имало е големи битки, едните са печелили, другите са губили, но никога не е имало такова тотално изхвърляне. Не казвам, че изхвърлените от Националния съвет и депутатите, които после напуснаха парламентарната група, а повечето и партията, са автентично леви. Има такива, които въобще не са. Те са продукт на обикновения партиен кариеризъм. Когато през 1994-та стана ясно, че най-вероятно предстои съставянето на правителство на БСП, коридорите на „Позитано“ се изпълниха с някакви хора, които никога преди това не си виждали и после взеха държавни позиции. Така беше по времето на Станишев, така е и сега.

КМ: Казвате, че историческото наследство едновременно на столетната първа социалистическа партия и на партията-държава, в момента има много малко реално влияние върху политиката на БСП. Не се ли заиграва партията обаче най-малкото със социосталгията?

ИБ: Кой не се заиграва с това? Всички се заиграват. Помнете и онова изказване на Нинова, „Демокрацията ни отне много“, което преди едни избори беше прието много негативно. Това е такъв тип грешка, която правим, когато гледаш изцяло прагматично на нещата. Но това не е трайна тенденция, защото хората, които изпитват тази носталгия лека-полека си отиват. Интересно и тук е отношението на по-младите. Преди време проведох анкета за отношението към социализма и прехода сред 100-200 студента. Направи ми впечатление, че има някаква идеализация на социализма от страна на млади хора, които не са от БСП и не са го живели. Второ, има силно негативно отношение към Прехода. Тоест, има много хора, които биха се идентифицирали с леви идеи, защото тази идеализирана представа идва заради социалната справедливост. Те са против императивно налаганите десни ценности на Прехода. Това са студенти и не е масова младеж, но има надежда за автентичното ляво.

Големите маси, към които е обръната БСП, действително са носталгици, на които трябва да им се говори прокомунистически. По-рано и Бойко Борисов с това спечели – хвалеше се, че не си е изхвърлил партийната книжка и така нататък. Сега виждаме, че е в другата крайност заради ситуационни обстоятелства.

Никои в БСП не гледа към автентично лявата част от обществото, защото това не са достатъчно избиратели. Стратегията е „Давайте да привлечем, бизнеса, пенсионерите, носталгиците...“

КМ: Разделена ли е БСП на фракции на базата на отношението ѝ по класическите социалистически въпроси – собствеността върху средствата за производство, равенство между половете и т.н.?

ИБ: През 1990-те години беше. Имаше силни дискусии, идейни движения както вдясно, така и вляво. Първо се появиха социалдемократическите настроения, после и прокомунистическите. А на конгресите винаги печелеха по-десните. По-възрастните избират за делегати по-млади и по-десни. Марксистките организации бяха силни в членския състав, но не и в ръководството. Лидерите балансираха между различните групи, като изключим Жан Виденов и Михаил Миков. Миков подкрепяше т.нар. „ляво крило“ в БСП, идваше на събирки. Там бяха Янаки Стоилов и други хора и аз също макар да не членувам в самата

<https://dversia.net/6413/iskra-baeva-interview/>

на съвсем малка група от хора, а аз бях, макар да не ме интересува самото партия.

КМ: Доколко обаче тези неща имаха влияние в реалната политика?

ИБ: Мишо Миков беше в опозиция. Беше ляв, наистина. Опитва да направи завой в тази посока, но всички видяхме как завърши това.

КМ: Какво беше отношението на БСП през Прехода към профсъюзите – най-първичните работнически организации, макар геологизирани?

ИБ: Самите профсъюзи се разделиха с БСП, защото така беше модно. Кръстчо Петков, основателят на КНСБ, преди това работил за ЦК на БКП, поначало измъкна профсъюзите от влиянието на партията. Тласна ги наясно. Бягаше се от зависимостта от несимпатичната партия. После профсъюзите лека полека станаха групи по интереси, а в момента нито един от тях не е представителен, каквото и да говорят, защото много малка част от работниците членуват в тях. Иначе постепенно „Подкрепа“ се превърна в по-левия от двата профсъюза. Забележете обаче отношението им към сегашните протести. Синдикатите се чувстват ужасно неудобно, защото са в такава зависимост от правителството. Чуват се как да излязат от лошата игра с хубава физиономия. Хем да не подкрепят протестите, хем да подкрепят работещите. БСП се опита през 1990-те години да си създаде свой профсъюз. Опитът се оказа като цяло неуспешен и причината не е само в партията, а в общия залез на профсъюзното движение. Това е по-глобален процес. Профсъюзите вече не са големите защитници на работниците, защото самият труд се промени. Намаляват големите работнически колективи, които могат да се организират. Самият труд са индивидуализира и това прави организацията по-трудна. Атомизираното общество се управлява по-лесно.

КМ: Какво е влиянието на женските организации и женските въпроси в сегашното БСП?

ИБ: Формално съществуват. Има обединение на жените-социалистки, но то не се бори за някакво равенство и женски права.

Тръгвайки малко отдалеч, имаме спор с хората, които тук в Университета се занимават с феминизъм. Според мен, през социализма говорим за еманципация, а не за феминизъм. Тогава на жените гържавно са им увеличавани правата, има Закон за изравняване на половете, отношението е чувствително по-прогресивно от това в Западна Европа и Съединените щати. След 1989-та всичко това рухна. Аз бях много критична към еманципацията, защото я разглеждах като експлоатация и „двойно бреме“, което предполага изпълняването хем на домашните задължения вкъщи, хем на професионалните. Бях критична също и заради подценяването, което произтича от схемата „лансират те, защото си жена“, което е позитивната дискриминация. В годините на Прехода видях какво сме загубили и започнах да ценя еманципацията. Защото мястото и ролята на жените през Прехода са тъжни. Моята майка, която е на 94 години казва „Ето, непрекъснато по телевизията споменават за успели жени“. Да, но борбата е за голямата маса жени, които работят при отворителни условия в шивашките фабрики, жертви са на домашно насилие и няма кой да ги защити и на двете места.

И по тази логика беше тъжно и необяснимо какво се случи с Истанбулската конвенция в рамките на БСП. Когато говорим за Истанбулската конвенция, реално става дума за защита на беззащитните. Това ако не е лява ценност, не знам какво е. Измислиха какви ли не глупости. Не казвам, че всичко в документа е наред, но ръководството на БСП не погледна основните моменти в Конвенцията, а именно защитата на жени, деца, създаването на кризисни центрове. Вместо това се подхваща отново патриархалната, традиционалистка струна. Само че БСП няма как да отнеме този електорат на националистите.

КМ: В какви случаи можем да чуем Корнелия Нинова или Кирил Добрев да цитират Димитър Благоев или Никола Габровски?

ИБ: Габровски никога не го цитира. Корнелия Нинова изведе на преден план в документите на последния конгрес един цитат на Благоев как трябва да се съобразяваме с реалностите в света в момента. Това е формално и удобно цитирано.

Кирил Добрев не е ляв. Той е продукт на системата и на баща си. Николай Добрев беше много

добър организатор, но нямаше никакви леви идеи. Веднъж, докато бях главен редактор на „Ново време“ даже ми донесе книгата на Фридрих фон Хайек „Фаталната самонадеяност“ (подзаглавието е „Грешките на социализма“, бел.рег.) с идеята, че мога да почерпя някаква поука от нея.

Извън това, когато върнаха мандата (бурното начало на 1997 г., бел.рег.), най-много ме подразни опита на Георги Първанов и Николай Добрев да прехвърлят вината върху някого другото. Имаше един неделен пленум. Аз тогава бях в изпълнителното бюро и вътре знаехме, че няма как този мандат да се реализира. Те обаче гържаха революционни речи пред Националния съвет и той ги подкрепи да не върщат мандата. Когато свърши съветът ни уведомиха, че на следващия ден в осем сутринта ще има заседание на бюрото. На това заседание Първанов и Добрев заявиха: „Видяхте как ни подкрепят, но положението е неутържимо. Айде вземете решение да върнем мандата“. Аз им казах – “Убедена съм, че трябва да върнем мандата, ама не може снощи до късно да убеждавате гругите в обратното и после да хвърлите вината и отговорността върху нас“. И отказахме. Следобеда свикаха парламентарната група със същото задание – да се вземе там решение за връщане на мандата. Тогава Александър Лолов стана и им каза „Вие сте млади, но сте политици и трябва да носите отговорност. Съгласни сме, но не прехвърляйте отговорността“. И чак тогава се решиха да го върнат и после се изкараха герои, понеже това излезе добрия ход.

КМ: Що се отнася до Кирил Добрев, сякаш става въпрос за партиен кариеризъм.

ИБ: Става въпрос за финансови връзки и за постове, които дават възможност за добра икономическа реализация. Повечето от тези хора направиха фирми и т.н. За нищо идейно не става въпрос, а ние си говорим за цитиране на Благоев?! Цитират го, когато трябва да се напишат речи някакви и да се вкара нещо за миналото на партията. Друг е въпроса, че Благоев е работил в съвършено различна епоха и ако има връщане към него, то трябва да е именно към зададените от него въпроси; да се запитаме „Що е социализъм“ през 21-ви век, може ли да го има, и има ли той почва у нас? Това са актуалните въпроси, но никой не си ги задава.

Корнелия Нинова има организационни качества, но ѝ липсва идейна основа, която е ключова за левите партии. Десните са по-различни, те боравят с инстинктите – да забогатеееш, традицията, семейството и т.н. Левите партии са идейни и се опитват да очертаят обществена алтернатива, която не е „природна“. Те трябва да зададат нови параметри и да поведат хората след себе си.

КМ: Абсолютно никаква рефлексия ли нямат различни леви идеологии върху поведението на Корнелия Нинова?

ИБ: Тя има качества да печели избори и да управлява, но няма да следва лява линия в политиката си. Иначе е интелигентна, образована, знае и чете леви идеи. Умее да говори ляво, но не мисля, че ще действа така. Има една лява позиция, която ще приложи и тя е свързана с ганъчната система. Много се настрада БСП от плоския ганък и Нинова има твърда цел да го промени. Не знам доколко ще успее, ако влезе в позицията на управляващ. Защото ще трябва да е в коалиция, а повечето партии смятат плоския ганък за единствената положителна черта на България пред чуждия капитал. А до момента за Нинова прагматизмът е водещ.

КМ: Доколко са леви други знакови имена в партията – Елена Йончева, например? Кирил Добрев го споменахме...

ИБ: Елена Йончева никога не е била член на партията. Тя е много добър журналист и е по-скоро лява, но неслучайно не желае да се ангажира с партията. Кирил Добрев е тоталното падение. Той е свързан с престъпни структури, твърдеше, че жените ги използва за други неща... Той е олицетворение на мафията. Мутра.

КМ: БСП сякаш си има такова крило, в което можем да включим и Георги Гергов.

ИБ: Той е направо олигарх.

КМ:Защо сякаш няма идейна съпротива срещу това нещо вътре в партията?

ИБ: Ще отговоря грубо, но е заради парите. Партийната дейност трябва да се финансира и дълго време тя не беше финансирана от държавата. Основна дейност на Николай Добрев, после и на Румен Петков, беше събирането на пари. Партийната дейност иска пари. Докато си във властта е много по-лесно, но когато си извън властта трябва да намериш откъде да вземеш пари. Те се обръщаха към бивши членове на БКП, които през Прехода станаха състоятелни хора. При случая с Бенчо Бенчев, след като го хванаха в Турция, написах една статия „БСП и парите“. Винаги е имало богати хора сред месните социалисти и БКП, но те не са искали да бъдат в ръководството. Членували са заради своите идеи за социална справедливост, които са подпомагали с финансови средства. В наше време стана нещо различно. Хората, които успяха да капитализират добрите си позиции в БКП, участват в БСП, за да я направляват и да защитават своите финансови интереси. Това е порочната връзка на БСП с капиталите – след като дават пари, тези хора искат ти да гласуваш по определен начин и да им защитаваш бизнеса. Навремето богатите са давали пари в името на идеите, сега защитават интересите си.

Георги Герзов е в БСП и по носталгични причини. Навремето е бил комсомолски активист, сега си е купил пловдивската организация. Затова е и сред малкото останали противници на Нинова в Националния съвет – той е делегиран, а не избираем член.

КМ: Герзов, а и други спорни фигури в партията, са русофили. Ако някакво историческо наследство със сигурност е запазено, това сякаш е русофилията. Помага или пречи тази черта на съвременна българска социалистическа партия, имайки предвид и сегашната политическа власт в Русия, която е най-малкото националистическа?

ИБ: Трябва да започнем с това, че месните социалисти не са били русофили. Димитър Благоев е русофоб, учил е в Руската империя и е изгонен от нея по политически причини. Имперска Русия е дясна консервативна сила, месеца се в българските дела. Първите български социалисти гледат към Интернационалите, на Запад, но и към руската социалдемократия, най-вече към болшевиките, които също се борят с империята.

Ако говорим за русофилска традиция у нас, тя е народна и културно-литературна, не е политическа. БСП наследи съветофилското минало. Това е свързано и с факта, че Коминтерна е бил разположен в Москва. Роза Люксембург, например, е била против това, но я убиват преди същинското начало. Това географско предопределение прави интернационала продължение на партийната политика в Москва, а не истинска международна организация. Съветският съюз след Втората световна война ражда тази „русофилия“ и тя е свързана с помощта, която оказва на България. В годините на режима много хора отиват и учат там, водят си жени у нас и остават свързани с Русия. Това е основата на движения като „Русофили“. Има други хора, които никога не са учили и пребивавали в СССР, както съм и аз, които сме русофили по културно-литературни причини, а именно заради руската и съветската литература. Интересно е и как български емигранти в други страни, като Съединените щати, често създават семейства именно с руснаци. Тази близост съществува. Една немалка част от лидерите на БСП са свързани пряко с Русия. Лилов е писал дисертация там, Виденов и Луканов са учили там, Станишев е роден там, майка му е рускиня.

От соцносталгична гледна точка много от по-възрастните продължават да възприемат Русия като продължение на СССР и съветофилията се трансформира в русофилия. Това е отношението на членската маса на БСП. В ръководството отношението към Руската федерация е по-различно и по-сложно. Там има много политически и икономически интереси. Това важи също и за ГЕРБ и Бойко Борисов. Официално ние сме член на ЕС и НАТО, които са противници на Русия. Ние обаче сме икономически зависими в енергийно отношение от Русия. Това предполага по-балансирана политика от тази в Румъния, Полша, балтийските републики. Там има и исторически причини да са русофоби, каквито ние нямаме. Ние имаме исторически причини да сме русофили. Политиците чисто прагматично използват това, но само за вътрешна употреба. В Европейския съвет гласуват с останалите за санкции. И като се замислим, колко от онези големи енергийни проекти с Русия – Белене, потоците – са реализирани? Нула. За мен това русофилство е по-скоро игра на пари.

КМ: Пречи ли обаче тази русофилия на БСП за това да разшири електората си?

ИБ: Не, българският народ е русофилски, каквото и да приказват. Това доказват и <https://dversia.net/6413/iskra-baeva-interview/>

социологическите проучвания. По-скоро пречи, че русофилията е само на гуми.

КМ: Говорейки за идеологията на партията, трябва да се каже, че тя си има устав. Ето какво пише в неговия чл. 2, ал. 1:

Българската социалистическа партия отстоява социалистическия идеал – като носител на историческия синтез на възникнали през вековните борби на народите общочовешки ценности за свобода, демокрация, равенство, социална справедливост и солидарност, като социална партия, посветила се на историческото преодоляване на капитализма. Това означава да се борим за социална пазарна икономика и против общество, подчинено на пазара: „Пазарна икономика – да; пазарно общество – не!

Този девиз звучи странно, но сякаш още по-странно е, че днешната БСП в основния си идеен документ подкрепя „преодоляване на капитализма“.

ИБ: Този член от устава беше формулиран през 1990-те при реформирането на партията. Заимстваха се постановки от западноевропейската социалдемокрация. Втората част – с „пазарна икономика – да, пазарно общество – не“ също е директна заемка от Запада и антиглобалисткото движение. Впоследствие тези хора станаха известни като алтерглобалисти, но това бяха първите теоретични опити за преодоляване на неолиберализма. Нашият Преход попадна в много лошо време – утвърждаването на Вашингтонския консенсус – общият знаменател на преходите в бившия Източен блок, външна рамка, независима от вътрешните политики. И това беше първият опит на антиглобалистите да формулират някаква приемлива за обществото теза, защото по онова време да се говори против пазарната икономика беше абсолютно немислимо. Затова и се стигна до формулировката: „Добре, да бъде пазарна икономика, но нека да е и социална“. В социалната сфера обаче не може да има пазарни отношения, така че тази идейна постановка е реакция на реформите на второто правителство на СДС, на Иван Костов, когато се поставиха на пазарни основи социалната сфера, здравеопазването и образованието.

„Историческото преодоляване на капитализма“ е свързано с големия спор в международното ляво движение относно неговите цели след краха на социалистическите режими. Щом се отказваме от „комунизма“, изправени сме пред проблема към какво вече се стремим. Към капитализъм? В началото на 1990-те това беше проблемен термин за българското общество – никои не искаше да признае, че се насочваме към „капитализъм“. Дори Жельо Желев. Някой от СДС беше споменал в някаква дискусия „капитализъм“ и това беше загоряло телефоните на „Раковска“ 134. Терминът беше неприемлив дори за привържениците на гясната партия. В един момент обаче се оказва, че това е целта на Прехода – пазарна икономика, под който термин се криеше капитализма. В социалистическото движение възникнаха двете популярни течения, разделени на целева основа: „омекотяване“ на капитализма

или „преодоляване“. Под „преодоляване“ могат да се крият две неща. Едното е неговата еволюция, като това е свързано и с идеята за „конвергенция“ от 1970-те и 1980-те години, т.е. постепенно сближаване на социализма и капитализма до постигане на обща форма. Другото е революционното преодоляване. И в двата случая стигаме до раждане на ново общество. Лявото крило, и на международно ниво, наложи да се говори за „преодоляване“, а не за „смекчаване“. Сега има силна атака срещу неолиберализма и пазарната идеология, но тогава това бяха прагматични постановки.

Тази част от устава, с това „преодоляване“, беше опит БСП да се впише в левия дял на социалистическите партии чрез отричане на пазарните принципи в социалната сфера; един вид разграничаване от „Третия път“, който беше господстващ по това време. И в рамките на БСП имаше битки на теоретично ниво, за да се приемат именно тези по-леви формулировки.

В реалната политика виждаме консервативен завой, особено по отношение на човешките права. Възприе се гледище тип „защитаваме нашите човешки права“, но не и на другите, защото влизат в противоречие с нашите. И това проработи пред електората. Затваряме се в егоизъм и това не е добре. Социализмът е изграден върху съпричастността, колективизма, върху идеята за равенство и взаимност. Консервативната тенденция ни връща към човешки

<https://dversia.net/6413/iskra-baeva-interview/>

орху идеята, че заедно си помагаме. Консервативната тенденция ни ороща към всички разделения на база традиции, религия, семейство. Както казах, има консервативна революция в световен план и БСП е в тон с нея. Ако иска да върви срещу това течение, това няма да даде резултати веднага, но ще определи линия за по-далечното бъдеще, за нещо различно.

КМ: А какво е отношението на БСП към левите извън партията? Игнорира ли тя движения като Солидарна България, автономните пространства, НЛП, Диверсия и техните идеи?

ИБ: Никакво, просто не ги забелязват. Същевременно, когато могат, се възползват от тях. Ето, сегашният евродепутат Иво Христов идва от „Солидарна България“. Взима се популярна личност от малкото движение, но то е било и остава игнорирано. Има обаче проблем и със самите по-малки организации. Те са твърде затворени и интелектуални. Обсъждат обществени въпроси, без да се мисли за въздействието и достигането до самото общество. Вършат полезна работа, издават книги, но това влияе най-вече на обществените елити. Никой не смее и не може да отиде сред масата, защото и самата маса е деинтелектуализирана, опростачена. Масата не е склонна да търси отговори в просветата, да търси по-малко непосредствени решения. За това съдейства и цялото технологично развитие – телевизия, компютри, интернет. Хората са тласнати в лесно постижимо консуматорство, хедонизъм. Имаш възможност да живееш ден за ден, да не се замисляш за бъдещето. Това не е ситуацията от края на 19. век. Затова проблемът е и в БСП, и в самите по-малки леви групи, а най-вече в самото общество.

КМ: Ако се игнорират нови леви течения, възможен ли е изобщо завой наляво в самата партия?

ИБ: Повтарям, че близостта трябва да се търси и от двете страни. Винаги е и на тези леви групи – те не търсят път към БСП и идеите им остават във въздуха.

КМ: Но и партията е опорочена – не искаш да се свързваш с нещо, което асоциираш с идейни провали.

ИБ: Това също е така.

КБ: Може ли изобщо партията да се повлияе от ново ляво движение?

ИБ: Боя се, че не. Но проблемът е също и такъв – ако се появи такова ново ляво движение, което да набере достатъчно инерция, то може да изझे модерномислещата, лява част от БСП и да измести партията, да я превърне в изцяло консервативна партия на възрастните хора. Бих предпочела да има такова движение, но няма. Наясно съм и с аргумента още от 1990-те, че БСП е трябвало да се разпусне и да се освободи терен за нещо ново. Това е социално инженерство. На този принцип съществуваше СДС и видяхме какво се случи с него.

Проблемът в момента е, че на левичарите не им се прави политика в организационната част – работата с хората. Това е мъчително, това е Цветан Цветанов – ходиш, пътуваш, говориш. Аз също предпочитам да си чета книжките, но липсват организаторите. Новите леви са като мен, не като Цветан Цветанов.

КМ: Доколко изобщо партията я занимават движения и идеи, противопоставящи се на капиталистическите форми на политическа и икономическа организация?

ИБ: До няколко. Част от партийните членове са настроени антикапиталистически, но не и ръководството. Ако искат да управляват, а те искат, те не могат да са антикапиталистическа партия. Вкарването на онова „преодоляване“ гори само в устава беше голяма битка, какво остава за практически действия.

Това е проблем при всички европейски социалдемократични партии – те съществуват и работят в рамките на капитализъм, заради което много от тях залязват. Видяхте и какво се случва, когато се появи популярна лява тенденция, каквато беше Корбин. Или със Сандърс в Щатите. Позитивното е, че те събраха реална подкрепа, което показва, че все пак има така настроени хора. Към този момент обаче тази подкрепа явно е недостатъчна за влизане в реалната власт.

КМ: Ако се опитаме да направим равностойка на поведението ѝ през прехода и новия век,
<https://dversia.net/6413/iskra-baeva-interview/>

социалистическа партия ли е БСП?

ИБ: Вече не, но тя се казва така и заема това място. Поради факта, че играе тази роля, има някакъв шанс в бъдеще да се превърне в социалистическа партия, ако намери такъв път в политическата практика.

КМ: В сегашния си вариант, не е ли БСП по-скоро вредна за лявата идея в България?

ИБ: Ако има надежда в рамките на лявото движение да се роди друга партия, то БСП е вредна. Но аз не виждам такова нещо. Затова е по-добре да я има, дори в този вид, за да пази някак това пространство. С надеждата, че или тя ще еволюира, или ще се появи нещо ново.

Ако статията ви харесва, можете да подкрепите dVERSIA в
Patreon

(<https://www.patreon.com/dversia>)

Comments

0 comments

0 Comments

Sort by Oldest

Add a comment...

Facebook Comments Plugin

TAGS БСП ([HTTPS://DVERSIA.NET/TAG/%D0%B1%D1%81%D0%BF/](https://dversia.net/tag/%D0%B1%D1%81%D0%BF/))

ИСКРА БАЕВА ([HTTPS://DVERSIA.NET/TAG/%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%80%D0%B0-%D0%B1%D0%B0%D0%B5%D0%B2%D0%B0/](https://dversia.net/tag/%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%80%D0%B0-%D0%B1%D0%B0%D0%B5%D0%B2%D0%B0/))

ИСТОРИЯ ([HTTPS://DVERSIA.NET/TAG/%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F/](https://dversia.net/tag/%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F/))

КОНСТАНТИН МРАВОВ
([HTTPS://DVERSIA.NET/TAG/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD-%D0%BC%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2/](https://dversia.net/tag/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD-%D0%BC%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2/))

СБОРНИК ([HTTPS://DVERSIA.NET/TAG/%D1%81%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA/](https://dversia.net/tag/%D1%81%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA/))

СОЦИАЛИЗЪМ: ПРЕЗАРЕЖДАНЕ
([HTTPS://DVERSIA.NET/TAG/%D1%81%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D1%8A%D0%BC-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B5/](https://dversia.net/tag/%D1%81%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D1%8A%D0%BC-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B5/))

(<http://www.facebook.com/sharer.php?u=https%3A%2F%2Fdversia.net%2F6413%2Fiskra-baeva-interview%2F>)

(<http://twitter.com/share?url=https%3A%2F%2Fdversia.net%2F6413%2Fiskra-baeva-interview%2F&text=Kak%20наслеги%20социалистическата%20партия%20ом%20собствената%20си%20история%20и%20къде%20стои%20>

[← Previous Article](#)

КОМПАС ЗА СОЦИАЛИСТИ
([HTTPS://DVERSIA.NET/6405/SOCIALIST-COMPASS/](https://dversia.net/6405/socialist-compass/))

[Next Article →](#)

ЗАПОЧВА НОВИЯТ ПОДКАСТ
“ПАНДЕМИЯТА ОТ ПЪРВА ЛИНИЯ”
([HTTPS://DVERSIA.NET/6424/PANDEMIATA-PARVA-LINIA-PODCAST/](https://dversia.net/6424/pandeмията-parva-linia-podcast/))

ЗА НАС

dVERSIA е платформа за независима лява публицистика - безплатно тримесечно електронно списание за социални, политически и културни анализи, фотографии и непопулярни гледни точки.

ЕТИКЕТИ

Станислав Догов
(<https://dversia.net/tag/%d1%81%d1%82%d0%b0%d0%b4%d0%be%d0%b4%d0%be%d0%b2/>)

Интервю (<https://dversia.net/tag/interview/>)

Нега Генова
(<https://dversia.net/tag/%d0%bd%d0%b5%d0%b0%d0%b3%d0%b5%d0%bd%d0%be%d0%b2%d0%b0/>)

протест
(<https://dversia.net/tag/%d0%bf%d1%80%d0%be>)

ивайло гинев
(<https://dversia.net/tag/%d0%b8%d0%b2%d0%b0%d0%b4%d0%b8%d0%bd%d0%b5%d0%b2/>)

феминизъм
(<https://dversia.net/tag/%d1%84%d0%b5%d0%bc>)

dVERSIA I: В онум за но-гобър провал
(<https://dversia.net/tag/d%d0%b2%d0%b5%d1%8i-%d0%b2-%d0%be%d0%bf%d0%b8%d1%82-%d0%bf%d0%be-%d0%b4%d0%be%d0%b1%d1%-%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%t>)

dVERSIA II: Орбгия за масово овластяване
(<https://dversia.net/tag/d%d0%b2%d0%b5%d1%8%d0%be%d1%80%d1%8a%d0%b4%d0%b8%d1%8%d0%bc%d0%b0%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%t%d0%be%d0%b2%d0%bb%d0%b0%d1%81%d1%8>)

прехог
(<https://dversia.net/tag/%d0%bf%d1%80%d0%b5>)

ковуг-19
(<https://dversia.net/tag/%d0%ba%d0%be%d0%b19/>)

dVERSIA III: Борбу без време
(<https://dversia.net/tag/d%d0%b2%d0%b5%d1%8iii-%d0%b1%d0%be%d1%80%d0%b1%d0%b8-%d0%b2%d1%80%d0%b5%d0%bc%d0%b5/>)

расузъм
(<https://dversia.net/tag/%d1%80%d0%b0%d1%81>)

канумализъм
(<https://dversia.net/tag/%d0%ba%d0%b0%d0%b1>)

България
(<https://dversia.net/tag/%d0%b1%d1%8a%d0%bb>)

сборник
(<https://dversia.net/tag/%d1%81%d0%b1%d0%be>)

революция
(<https://dversia.net/tag/%d1%80%d0%b5%d0%b2>)

БРОЕВЕ ([HTTPS://DVERSIA.NET/ALL-ISSUE](https://dversia.net/all-issue)):

СБОРНИЦИ ([HTTPS://DVERSIA.NET/ANTHOLOGIE](https://dversia.net/anthologie)):

СТАТИИ ([HTTPS://DVERSIA.NET/CATEGORY/ARTICLE](https://dversia.net/category/article)):

ПОСТКОЛОНИАЛИЗЪМ ([HTTPS://DVERSIA.NET/CATEGORY/%D0%BF%D0%BE%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0](https://dversia.net/category/%D0%BF%D0%BE%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0)):

COVID-19 ([HTTPS://DVERSIA.NET/CATEGORY/COVID-19](https://dversia.net/category/covid-19)):

INTERNATIONAL ([HTTPS://DVERSIA.NET/CATEGORY/ENGLISH](https://dversia.net/category/english)):